

Issue No. 30
pgs. 1-4 - Missing

Egy lépés csak, s következik az ablakbeverés, pokoli, gyűlölködő, egetverő szitkozódások között.

Most még bezárják egy időre a vezetőt, de mi lesz akkor, ha mindegyik vezető lesz?

S ki az oka? Ki kezdte meg a szenvedélyek felköltését? Ki volt az, ki nagyban hozzájárult a horvát szeparatizmus tudatának a fölbresztéséhez?

Horribile dictu . . . maguk a zsidók. Zsidó volt az első horvát agitátor, zsidó kereskedők panaszkodtak legelsőbb a magyar vasutak ellen, zsidók segítették leginkább a tulzókat s zsidók szervezték és vezették a Starcsevics-mozgalmat. Csak a Singerekre, a Franckokra gondoljunk.

Terem a konkoly, ha nem vetik is. Hát még ha vetik! . . .

Az antiszemitizmus psychológiája pedig azt tanítja, hogy ahol a szenvedélyek égnek, ott tüzet fog az antiszemitizmus legelőbb. Mert nemcsak gazdasági okok szülik az antiszemitizmust. Horvátországban éppenséggel nem az. Még Franciaországban sem. Szüli a lánggal lobogó szenvedély. Az antiszemitizmus az az örökké égő parázs, melyet a hamu elfödhet, de ha körülötte ég a fa, lehull a hamu és tüzet fog a parázs. Franciaországban is föléledt a politikai szenvedély, mely lángba gyult a Panamával, s ime ott van az antiszemitizmus. Így történt Horvátországban is. Ott is addig szíftották a politikai ellentéteket, miglen lángot fogott és ime, ott van az antiszemitizmus.

Nagy tanulságokkal jár ez a horvát zsidóságra. Meg kell belőle tanulnia, hogy a nagy néplélektani törekvésekkel nem szabad játszani. A nép — olyan mint a gyermek. Játszani csak a kedélyén szabad, de ha tulfeszítjük a húrokat, a gyermekből hirtelen fordulattal — fenevad lesz. Ez a fenevad lett most a gyermeknépből, ennek pedig nem szabad vért szagolnia, mert ettől megvadul. Hagyjanak föl a horvát zsidók a tulzók léha ábrándjainak a propagálásával. *Önmérséklet* — ez legyen a jelszó. Csak ez állíthatja helyre a kibillent egyensúlyt. A józan ész, a józan belátás lehet vezérük. A szenvedély mindenkép rossz tanácsadó.

Az őszkor összeülő horvát parlament működését azonban nekünk is figyelemmel kell majd kísérnünk. Elöl-hátul itt az ellenség. Bécs és Zágráb — mindkét szomszédunk — meg van mérgezve az antiszemitizmus gombáitól. Csak hazafiság, becsületesség és józanság — a magyar zsidó e három eminens tulajdonsága — védhet meg bennünket attól, hogy e ragály közénk ne üssön.

Dr. Lázár Béla,

A sionista kongresszus kérdéséhez.

A sionista törekvések egyik lelkes hive, *Bambus* Vilmos, a »*Jüdische Presse*«-ben bírálat alá veszi a programot, amelyet *Herzl* és társai a Münchenben tervezett, de immár Baselben megtartandó kongresszus előtt közzétettek s rendkívül élesen megrójjá. Ennek az elítélő nyilatkozatnak, amelyből egyes részleteket kiszakítva alább közlünk, annál nagyobb a súlya, mert írója egyik régi, határozott hive a zsidó állam ujalagos megalkotása eszméjének.

Nem vitathatja el dr. *Herzl* azt sem — így ír *Bambus* —, hogy a sok akadály közül csak egyet említsek, hogy a kérdésnek van vallástörvényi oldala is, vagy legalább is kétséges, hogy ilyes emberi értelem és emberi hatalom révén létesített államalapítás összeegyeztethető-e a zsidóság hagyományos fölfogásával. Vajjon nyilatkoztak-e már hivatott bírálók s eloszlatták-e autoritativ döntésükkel a kétséget. *Herzl* urnak és barátainak lehet ez a szempont teljesen mellékes, lehet a vallás olyan quantité négligeable és *Nordau* Miksa ur nem is csinál belőle titkot, amennyire ezt a megfontolásra való kifogást »*Micsoda* ma nekünk a misna és a talmud« szavakkal üti el. Azt hiszik, hogy ilyen teoriákkal lehet zsidó államot alkotni? A személyek és körülmények legelőbb nem ismerésére vall, ha ily végzetes tévedés hálójába kerülnek. Azoknak, akiknek a vallás és a vallásos irodalom *Hekuba*, csekély kivétellei kedvesebbek lesznek mostani hazájuk husos fazekai és az »*utopiák*« iránt legelőbb pathologikus érvelésük marad, vagy az elutasításnak még ennél is drasztikusabb formája; csupa *Herzlekkel* és *Nordaukkal*, legyenek bár valamennyien még annyira szellemesek és fölvilágosodottak, munkabírók és jóakaratuak, nem alapítanak államot, ahhoz a zsidó nép tömege szükséges, mindenekfölött az orosz, galicziai és román zsidóké, akikért a mozgalom tulajdonképen megindult. Ahhoz a föltevéshez csak valóban naiv rövidlátással lehet jutni, hogy a legkeményebb szociális nyomor, a legsúlyosabb gazdasági és politikai nyomás el fogja ezeket tántorítani meggyőződésüktől és hagyományaiktól. Mily következetlenek az urak, akik rajonganak Palesztináért és az ösztönt, mely a zsidókat a Szent Föld felé vonzza, terveikre kiaknázzák s egyben teljesen ellefejtik vagy figyelmen kívül hagyják, hogy ezek az ösztönök éppoly mértékben vallásos, mint nemzeti természetűek.

Szivre a kézzel, dr. *Herzl* ur! Ha beteljesül valamennyi külső föltétel: ha Törökország hajlandó eladni Palesztinát, ha a nagy hatalmak beleegyeznek ebbe a váárba, ha a szükséges pénzösszeg rendelkezésre áll és az összes zsidóság, vagy annak egy jelentékeny töredéke készen áll a Palesztinába való bevonulásra — e valószínűtlen valószínűtlenségek beteljesedésével megszűntek-e az akadályok? Képesek vagyunk-e mi zsidók már ma államot alkotni s azt, ha csak rövid ideig is, életképes állapotban föntartani? Földmivesosztály nélkül, amely terre csak ujabban mennek kisebb csapatok, saját ipar, sőt iskolázott munkások nélkül, híjjával azoknak, akik csak a legfontosabb, legnélkülözhetlenebb iparágakat üzik, államunk megalapítása után azonnal föl kellene forgatnunk fajunk egész két évezredes foglalkozási fejlődését s azt az átváltozást, amelyhez mérhető nincsen a világtörténelemben nem nemzedékek során, még csak nem is negyven esztendő alatt, mint *Mózes* a

sivatagban való vándorlás alkalmával kellene megcselekednünk, hanem az újjászületési procezzussal egy pillanat alatt, par ordre de Mufti kellene végeznünk — ezt dr. Herzl úr lehetőnek tarthatja, kevésbé hiszékeny ítélok azonban nem fogják megirigyelni optimizmusa vakmerőségét, amelylyel fölépíteni akarja kísérletét. És meg van-e az iskolázott hivatalnoki kar, amely nélkül még a legkisebb állami szervezet sem állhat meg? Ugy hirtelenében jelenleg nem lehetne találni, minthogy évszázadokon át ki voltak zárva a hivatalnoki munkakörből. És lehet-e föltétlen bizonyossággal számítani a szükséges fegyelemre, az egyesnek az összesnek szempontjából való megnyugvására? Hiszen maga dr. Herzl adja mindjárt annak a fegyelméletlenségnek jelét, mely állami eszményének hívei körében uralkodik! Egy bizottság, amelynek ő tagja, kongresszus egybehívására határozza magát, határozott programot állít össze, bizottságot küld ki e határozatok végrehajtására s megválasztja elnökévé dr. Herzl-t. S mit csinál dr. Herzl? Nem kérdezi sem a fő-, sem az albizottságot és saját önkényes hatalmaskodásával összehív egy kongresszust, amelynek a programja teljesen más, mint ahogy megállapították. A fegyelemnek illetlen fogyatékoságával nem alapítanak államot; az a nép, mely a maga alárendelésére nem képes, még nem érett az államalapításra, legkevésbé a zsidók, akiknek egyedüli egybekapcsoló tekintélyük a vallás, melyet ez esetben figyelmen kívül akarnak hagyni. Egyáltalában államot nem lehet papiros-dekretummal alapítani; s ha mégis történik kísérlet, akkor majd elemi erővel, amelyet emberi hatalom nem akadályozhat meg, fog összeomlani és a romok alatt elvész az eszme is, amelyet dr. Herzl képvisel, hogy beláthatlan időnkig, még kedvező körülmények között sem támadjon föl.

Nos, meglesz tán a hajlandóság, hogy ebben az elmaradhatlan fiaszkóban üdvös elijesztési módot lássanak némelyek s teljesen szabadjára hagyják őket, míg a káron okulnak s propagandájukat megszüntetik vagy elérhetőbb föladatakra fordítják. Mint hogyha az a kár csak őket érné s csak akkor állana be, ha terveik megvalósultak volna. Éri az a szerencsétlenek legsajnálattárméltóbbjait, akiknek leginkább van szükségük segítségre és megváltásra s éri akkor is; mikor még nem történt semmi tényleges. S mi lesz az eredménye e kongresszusnak? Minthogy csak azok vesznek benne részt, akik Herzl-t vakon követik, legközvetlenebb barátjai, tervének ellenzői azonban, akik elvben ugyanazon az állásponton állanak, távolmaradnak, nem lesz semmiféle ellenzék, vagy ha lesz is, nem tud majd érvényesülni. Az urak teljesen maguk között lesznek és zavartalan harmoniában részegülhetnek meg a legfényesebb tervektől és pózolhatnak a világ előtt: Itt vannak a »zsidó népképviselői«, s kéri a nagyhatalmakat: Adjatok nekünk egy államot! A nem zsidók véleményétől nincs mit tartani; minden csak valamelyest is elfogulatlan nem fogja okolni egyesek törekvéseiért az összességet, azzal pedig, amit rágalmozásokban kedvüket lelő ellenségeink hirdetnek, ebben az esetben sem igen fogunk törődni. Ha a kongresszus törekvései föltétlenül jők és már ma megvalósíthatók lennének, nem sandítanánk sem jobbra, sem balra. Így azonban kötelességünk már eleve tiltakozni a kongresszus határozatai ellen, mert a legfényesebb ékes-szólás és a legjobban stílizált határozat sem képes pótolni azt a szilárd alapot, amelynek mostanság nincsen meg még legcsekélyebb részecskéje sem.

Zsidó iskolák beszámolója.

III.

Vágúj helyi izraelita reáliskola.

Az iskoláról, úgy nagyjában, már mult számaink egyikében szoltunk, de különben is közismeretes, hogy milyen megfeszített áldozatkészséggel munkálkodik hitközség, iskolaszék egyaránt, hogy az iskolát föntartsa felekezetünknek és hazánkknak nagy hasznára. Mert a vágúj helyi reáliskolának nemzeti szempontból is nagyon fontos hivatása van; a felső-vidék idegen ajku nemzetiségei között valóságos vára a magyarságnak. Épp azért kívánatos, hogy a kormány hathatós támogatásával siesen segítségére az iskolának, hogy nemzeti kulturmiszsióját annál biztosabban és könnyebben teljesíthesse.

A mult iskolai év végével nem voltak rózsások a viszonyok, mert két tanár megvált az intézettől s kétséges volt, vajjon lehet-e helyettük rendes tanárokat kapni, lévén a tanárok díjazása olyan, hogy nem érte el az állami és felekezeti középiskolai tanárok díjazásának minimumát sem. Válságossá tette az iskola állapotát a nyugdíj hiánya is. A hitközségi előjáróság s a reáliskolai bizottság, *Sonnenfeld* dr. elnökkel az élén, megismerve a helyzet tarthatatlanságát, teljes erővel, áldozatkészséggel és lelkesedéssel látott hozzá a bajok orvoslásához. Az iskola részére szinte barátokat és jóakaratu partfogókat nyertek, akik ráirányították a mértékadó körök figyelmét az iskola hazafias és kulturális működésére. Így most már remélhető, hogy az iskola rendelkezni fog azokkal az anyagi eszközökkel, melyek azt az ország középiskoláinak színvonalára fogják emelni.

Nagy része van már eddig is az iskola anyagi ügyeinek rendezésénél *Victorisz* Miklósnak, a vágúj helyi kerület orsz. képviselőjének, aki alaposan kidolgozott emlékiratban kérte föl a kormány támogatását, aminek köszönhető, hogy a kormány szerződési viszonyba hajlandó lépni az iskolával. *Pirchala* Imre, a tankerület főigazgatója és *Kornfeld* Zsigmond, a magyar általános hitelbank igazgatója, mindent megtettek, hogy az iskola zavartalanul felelhessen meg nagy föladatának.

Az üresedésben volt két tanári állást *Balázs* Ádám-mal és *Erdődi* Árminnal töltötték be s a tanári kar augusztus 30-án meg is tartotta alakuló ülését.

A beiratások augusztus 31-től szeptember 2-ig tartottak és 146 rendes s egy magántanuló jelentkezett fölvetélre. Évközben még 3 tanuló állt be s így az összes növendékek száma 150 volt, 7-tel több, mint a mult esztendőben.

A tanévet szeptember 3-án istentisztelettel nyitották meg s ettől fogva megszakítás nélkül folyt az oktatás. Az egészségügyi viszonyok a tanév első és részben a második harmadában nem voltak kedvezők. Különösen a vörheny-, kanyaró- és hagymáz-betegségek jelentkeztek.

Az ifjuság magaviselete kifogástalan volt.

A növendékek vallásérkölcsi érzületének ápolását a tanári kar mindig fő-föladatának tartotta. Az iskola izraelita felekezeti tanulói, akik tulnyomó többségben voltak, a hitoktató s egy tanár vezetése alatt mindig megjelentek a szombati ifjusági istentiszteleten. Az ünnepi beszédeket ez alkalommal *Mandl* Ármín dr. rabbi és hittanár tartotta. A róm. kath. és ev. hitv. tanulók szintén résztvettek felekezetük vasárnapi és ünnepi istentiszteletein.

Pirchala Imre, tankerületi főigazgató márczius hó 18-án és 19-én meglátogatta az iskolát, meghallgatta az összes osztályokban az előadást, megvizsgálta az iskola egész ügykörét s mindennel nagyon meg volt elégedve.

A tantervben az év elején történt kisebb változás. Mint rendkívüli tárgyat: a gyorsírást is tanították.

A tanév folyamán az intézet hazafias érületének ünnepélyek rendezése által is adott kifejezést. Megünnevelte márczius 15-ét és június 8-át.

Az intézet a szegénysorsu jó tanulókat mindenféle segélyben részesítette. Nehányan alapítványok kamatait élvezték, másokat téli ruhával, lábbelivel láttak el, sokan kaptak ingyen tankönyveket és rajzeszközöket, számosan pedig a szegénysorsu, idegenből jött tanulók közül vágújhelyi családoknál ingyenes ellátásban részesültek.

Az intézet levizsgázott 140 tanulója közül 20 volt magyar anyanyelvű, 113 német és 7 tót nyelvű, de a magyar nyelvet valamennyien beszélték.

A tanulók közül 16 római katolikus, 3 ág. ev. volt, a többi izraelita.

A tanulásban való előmenetel a legkevésbé sem volt kielégítő. 20%-on fölül van a bukott tanulók száma s 45%-ra rug az elégségeseké. A jeleseké alig 12%. A tanári kar az okot az otthoni ellenőrzés és serkentés hiányában találja.

A vágújhelyi intézetben van iskolaegyesület is, mely az iskolalátogató szegénysorsu tanulók anyagi gyámolítását tűzte ki célul. Az egyesület nemes céljai ellenére sem részesült kellő támogatásban. Azért az iskolaszék lelkes fölhívásban szólította föl az intézet volt növendékeit, hogy adakozásukkal róják le a hálát az iskola iránt, melynek szellemi kiképzetésüket köszönhetik. A fölhívás nem járt ugyan a legfényesebb eredménnyel, de az iskolaszék jogosan remélheti, hogy szívós kintartásának lassadán majd szép eredményét láthatja. Az iskolaegyesület vagonya a jelenben 5258 frt.

Az értesítőt *Szalai Mátvás Vágújhely* vidékeinek építészeti emlékeiről szóló érdekes értekezése vezeti be.

A *redlikolai szakbizottság* tagjai voltak: *Sonnenfeld* Bernát dr. hitközségi elnök, *Füredi* Lipót dr., *Herzog* Zsigmond, *Steinitz* Dávid és *Weisz* Gyula.

A *tantestület* a következőkből állott: *Altmann* Jakab igazgató, *Balázs* Ádám, *Erdődi* Armin, *Szalai* Mátvás és *Vájsz* Gyula. Hitoktatókép *Erdélyszky* Mihály (ág. ev.), *Huszár* Gyula (r. kath.) és *Mandl* Armin dr. rabbi működtek.

IV.

Szegedi zsidó népiskola.

Szeptember 1-én nyitották meg ünnepélyes isteni tisztelettel az iskolai évet, mely a fiúiskola főnállásának 53., a leányiskola főnállásának 46. esztendeje volt.

A beiratások pontosan történtek, a tanítás rendszeresen folyt, a szokásos ünnepnapok és szünnapok megtartásával. Az egészségügyi viszonyok elég kedvezőek voltak, csak az év vége felé lépett föl járványszerűleg a kanyaró, ami miatt az évet június 10-én bezárták s az év végeig megszüntették a tanítást.

A tanítás a megállapított tanrend és órarend szerint folyt. A tanrendben nagy gondot fordítottak a valóságos nevelésre. Az első osztály tananyagában a héber olvasáson kívül a zsidók történetét is előadták József s magyarították a tizparancsolatot. A szertartástant a harmadik osztályban kezdték oktatni, az erkölcsant a negyedikben.

A gyermekek erkölcsi viseletéről és előmeneteléről chanukka és peszach előtt minden gyermeknek kiadott »iskolai értesítő« utján tudósították a szülőket. Az évzáró vizsgálaton, amelyet június utolsó napjain tartottak, a közönség is meggyőződött a tanítással elért eredményekről.

A tanítótestület 7 havi és egy záróértekezletet tartott, amelyeken különböző szakkérdéseket tárgyaltak.

Az iskolaépületek és taneszközök jókarban tartásáról és a felszerelés kiegészítéséről a hitközség gondoskodott.

Szegény tanulók segélyezésére 127 tandíjmentes fölvételén kívül a következők történtek a lefolyt tanévben: tanszerekre és kézimunkához szükséges anyagokra adományoztak 90 frt 65 krt, tankönyvekre 66 frt 80 krt ruházatra 661 frt 10 krt. Azonkívül többen adtak kisebb-nagyobb adományokat ruhákban, amelyeket szintén szétosztottak a reá szorulóknak között. Összesen 33 fiut és 27 leányt láttak el ruházattal.

Az iskola alapítványainak kamatait szegény érdeemes tanulóknak juttatták.

Különös elismerést érdemel a szegény tanulók segélyezése körül a *Leány-egylet* tevékenysége, mely a bajai leányegyesületnek is mintául szolgált. Ez az egylet a tél folyamán naponként 108 szegény tanulót és 28 felnőttet látott el ebédvel a hitközség által rendelkezésére bocsátott helyiségben és összesen 17.114 ebédadagot osztott ki a lefolyt télen november 21-étől márczius 21-éig.

Az intézet elemi iskolájának összesen 477 tanulója volt, a kiseddóvónak 39, összesen 516. Fiu volt 306, leány 210. Az elemibe beirt 477 tanuló közül kettő meghalt; temetésükön az egész iskola vett részt, s csak öt maradt ki. Hogy az év végén a tanulók száma 34-gyel volt kevesebb, az a nagyszámú elköltözések rovására irándó. Vizsgát 5-en nem tettek, ezek közül 4 az első elemi leányosztály tanítványa volt.

A tanulók előmenetele ritka kedvező volt. 443 levizsgázott tanuló közül 117 kitünő = 26,4% haladást tanusított. Az elégtelenek száma bár nem volt csekély, összesen 36, aránylag = 8,12% nem föltünő.

A tanulók között 17 keresztény volt.

A gyermekek közül 9-nek kivételével valamennyinek magyar volt az anyanyelve, de ez a kilencz is jól beszélt magyarul.

Egész tandíjat csak 177-en fizettek, a többiek felelő részben vagy egészen tandíjmentesek voltak.

A hitoktatásról a hitközség gondoskodott a város többi nem felekezeti iskoláiban is. A felekezeti iskolával egyetemben összesen 1173-an (tavaly 1172-en) részesültek hittanításban.

A tanulók névsorának olvasása közben jóleső örömmel tapasztaltuk, hogy sűrűen vannak közöttük magyar nevéek, amit ha részben méltán a társadalmi, igaz magyar milieunek tulajdonítunk, nem kis részben annak a hazafias szellemnek az eredménye, mely a szegedi zsidó hitközség tagjait eltölti.

Az iskolaszék a következő tagokból áll:

Dr. Czukor Ignác iskolai előljáró, dr. Löw Immanuel főrabbi, dr. Redlich József, az iskola orvosa, dr. Engel Mór, Landesberg Mór, Magyar Miksa, dr. Pálmai Dezső, dr. Rex Izsó, dr. Szivessy László. A tanítótestület választott képviselője: Klein Salamon.

A tanítótestület tagjai:

Böhm-Schulhof Szidónia, Deutsch Samu, Deutsch-Stern Karolin, Gömöri-Fischhof Vilma, Horovitz Katalin, Klein Salamon, Kohn-Lederer Anna, Rosenberg-Kulinyi Berta, Schulhof Lajos, Strasser Antal.

Az értesítőt *Strasser* Adolfnak a »Gyermekevédegyesület«-ről irt szép tanulmánya vezeti be.

Eleget tettünk kötelességünknek, ha az iskola ez évi történetét előadtuk és a statisztikai adatokat ösmertettük. A szegedi zsidó iskolának sokkal elősmertebbek az érdemei a vallás, a tanügy terén, mintsem hogy újabb dicséretre szorulna.

A dönmék Salonikiben.

— Irtta: Strauss Adolf. —

(3. folytatás.)

A másik ünnep onnan veszi eredetét, hogy Sabbatai egyszer hibátlan bárányt azzal az utasítással küldött hívóinak, hogy azt közösen fogyaszszák el. A bárány-ünnepet minden tavasszal tartják meg. A bárány az életet jelképezi, melyet a nemi egyesülés hoz létre. Különválva, mondá Sabbatai, átkozottak lesztek. A fiatal-ság ezen ünnepből is ki van zárva. Csupán házasságok vehetnek benne részt.

Isten a gazdagokat azért teremté, hogy a szegényeknek szolgáljanak. Ezt tanította Sabbatai, minden évnek első napján köteles minden dönme szegények számára bizonyos pénzösszeget áldozni. Ezenfölül azonban minden ünnepnap előestéjén sajátos gyűjtést eszköznek hasonló célból. Mindenki ellátja magát almával, narancssal stb. A gyümölcs vásárlására csoportok képződnek s élénken árvereznek, a narancsok, almák árát fölszöktetik, gyakran megtörténik, hogy egy-egy alma 3—400 piasztnyi árban kél el. A licitációknál kiváló szerepet játszanak az asszonyok.

Tél beálltával fát osztanak szét a szegények között elegendő mennyiségben. Munkaképtelen öregeket a közös pénztárból tartanak el.

A dönmék összes peres ügyeit a bet-din (medslis) intézi el, melynek élén rendszeren az Ab-bet-din, a község feje áll. Mindazokat, kik e törvényszék határozatai ellen makacskodnak, afracsáknak nyilvánítják, s a hitfelekezet tagjai az ilyennel minden érintkezést megszakítanak. Mielőtt azonban valakit afracsának nyilvánítanak, előbb pénzbüntetéssel sújtják. Az afracsa, vagyis a kiátkozott büntetése többnyire negyven napig tart.

Halálbüntetést Szabbati tanai határozottan kizárnak. A dönme még az olyan kelipa halálbüntetését sem követelheti, aki valamely dönmét ölt meg. Sabbatai szerint öt halálra ítélni, életétől megfosztani annyit jelentene, mint szenvedéseitől megszabadítani s irányában szánalmat kelteni, ami ránézve kettős jótétemény. Azzal kell büntetni a bűnöst, aminek tulajdonképen nem büntetés a neve, hogy életben kell hagyni, éljen és szenvedjen szünet nélkül, és vegye át megérdemelt büntetését a más világban.

A meghaltakért gyászolni nem szabad, mert a rokonok panaszhangjai az elköltözött lelke és isten közé lép s így megakadályozza azt, hogy a lélek isten elé kerüljön.

A dönméknek meg van tiltva egynél több feleséget venni. A dönme nejétől soha meg nem válhatik.

A lakadalmakat ép oly szertartásokkal tartják meg a dönmék, mint a többi spanyol zsidók keleten. E mellett azonban a törököktől átvették a szokást, hogy csütörtököt és péntek estét megünneplik. A csütörtöki ünnep (Kina Gedjesi) az asszonyoknak van szánva. Éjjel után a menyasszony elhagyja a szülei házat s elmegy a vőlegényhez. A pénteki estét rendszeren a vőlegénynél töltik. Naplementekor a vőlegény elmegy a mecsetbe, hogy ott török szokás szerint végezze imádságát. Visszajövet a menyasszony egy öreg asszony társaságában várakozik rá lakásán. A ház kapujáig megy elébe az öreg asszony és bevezeti a vőlegényt a szobába, melyben a menyasszony van, mialatt folyton dicséri annak szép és jó tulajdonságát, mert tudvalevő dolog, hogy a vőlegény a lakadalom előtt alig láthatja menyasszonyát. A szobához érve, az öreg asszony visszahuzódik. A fiatal férj menyasszonyát sűrűn lefátyolozva a szoba sarkában széken

guggolva találja. Szombat reggel a fiatal férj meglátogatja neje szüleit vagy legközelebbi rokonait, kik e tartozó látogatásra már elkészülve, várnak rá.

A dönmék temetkezési helyeik a városban kívül vannak, de nemcsak külön a többi zsidóktól, hanem minden fiókfelekezetnek külön-külön van temetője. Így tehát Saloniki körül három dönme temetőt lehet látni. Ezen helyeken zsidó nyelvű énekeket és imádságokat alkalmaznak.

Annak jellemzéseül, hogy minő vélemény uralkodott ez ideig a dönmékről Európa szerte, fölemlitem, hogy legelőször évtizedekkel ezelőtt a Salonikiben székelő németalföldi főkonzul Carboneri L. lovag tett róluk említést kormányához intézett egyik jelentésében. Ezen jelentést azután ismerteti Hahn J. K. osztrák konzul a Drin és Wardar vidékéről szóló utazási könyvében, melyet a bécsi akadémia megbízásából 1867-ben adott ki. Azt hiszem, a tárgy elég érdekes arra, hogy kiegészítésül ezt az ismertetést itt közöljem, mely egyuttal ez első volt, mit egyáltalán az időig tudományos könyvben a dönmékről írtak.

A Carboneri leírása a következőképp szól:

Van Salonikinek ezen kívül egy csodálatos felekezete, az ugynevett deunmé vagy mamini. A németalföldi főkonzul jelentése szerint a deunmé nyilvánosan az izlám hiveinek vallják magukat, de titokban a zsidó vallást követik. Lehetőleg elzárkóznak a nyilvánosságtól s a mecsetet csak azért látogatják meg, hogy a külszint megőrizzék. Néha egy-egy deunmé Mekkába is zárandokol, hogy igazhívőnek tünjék fel. Sem törökökkel, sem zsidókkal a deunmé nem kelnek egybe. Maguk is két felekezetre szakadtak s annyira külön váltak egymástól, hogy az egyik deunmé felekezet hive a másiktól nem vesz nőt. Vallásuk tanai nem kerültek nyilvánosságra, de vitás jogi és vallási kérdésekben a rabbinushoz fordulnak tanácsért. Számukat 3000-re becsülik. Két felekezetre oszlanak: a konjóra és a kovajeróra. E két felekezet annyira gyűlöli és utálja egymást, hogy egy kovajero a világ minden kincseért sem laknék egy házban valamely konjóval annál kevésbbé ülne vele egy asztalhoz, vagy inna vele egy pohárból. A kovajero annyira meggyűlöletben, hogy a konjót fajtalanossággal is vádolja.

A kovajerók többnyire kereskedők és írástudók. Majd minden nyilvános irnok s hivatalnok e felekezet-hez tartozik. A tudósok a héber nyelvet is értik. A kovarejók üzletei a bazar Missir Kjarsi nevű részén állanak; lakásaik a Porta Nuova mellett fekvő városnegyedben vannak. A konjók szegény napszámások, iparosok és teherhordók s a keleti negyedvárosokban laknak szét-szórtan.

A dönmé felekezetet 1667 táján alapította egy drinápolyi hirneves rabbi, névszerint Sabbatai Czevi. Nemcsak városában de Skopiában, Salonikiben, Smyrnában stb. Nagyszámu hívókra talált. Később magát Messiásnak hirdette s Drinápolyból Damaskusba költözött. A megremült zsidók fölkeltek az ujjító ellen s kérték a portától, szüntesse meg Sabbatai Czevi izgatásait. A porta egy emberét elfogatási parancssal Damakusba küldte s Sabbatait Konstantinápolyba hurczolták. Midőn a nagyvezér elé vezették, egy ott szolgáló zsidó azt sugta fülibe, hogy csak úgy mentheti meg életét, ha az izlámra tér át. Sabbatai tehát azt vallotta a nagyvezérnek, hogy ő tulajdonképen azért lépett föl Messiásnak, hogy a zsidókat a mohamedán hitre térítse s izgatásainak célja nem volt más, mint a porta figyelmét magára vonni. Ily módon megmentette életét s gazdag ajándékokban is részesült. További sorsáról nem szól a krónika.

Midőn Sabbatai az izlám hitre áttért, hivei, melyeknek száma körülbelül 1000 családra rugott, a mester példáját követték s látszólag az izlám hitre tértek. Idővel azonban sokan visszatértek a zsidósághoz s idegen nevek alatt Palesztinába vándoroltak, hogy ott büneikért vezekeljenek. Sabbatai hiveinek utolsó maradványát a Salonikii konjók képezik. Tizenhét évvel Sabbatai föllépése után egy Barzelai nevű tanítványa lépett föl s folytatta mestere tanait. Sok hívője akadt, de később 4—500 családdal együtt szintén a mohamedán vallásra tért át. Tőle származnak a kavajérok.

A kavajérok gyűlésháza egy minden oldalról falakkal körülvett épület, melynek bensejében Husni pasa egy vizsgálat alkalmával 1885-ben mindössze egy öreg kulcsárnőt talált. A nagy, köröskörül divánnal körülvett terem falán egy ősrégi perzsa kard s egy hosszú kés csüggött a falon. Egy földalatti helyiségben ostort is találtak. Máskülönben minden üres volt.

Néhány évvel ezelőtt egy fiatal deunmé megjelent Saloniki kadijánál s kijelentette, hogy át akar térni a mohamedán hitre, mert most csak látszólag mozlím. A kadi a pasához küldte az ifjut s a pasa avval az utasítással küldte el, hogy néhány napig gondolkodjék még elhatározása fölött. A fiatal ember többé nem jelent meg s az egész ügy feledésbe merült volna, ha a kadinak véletlenül nem jut eszébe az áttérni óhajtó ifju. Azonnal kutatások történtek s a deunmék eleinte azt állították, hogy a fiatal ember utazni ment. De kitűnően az állítás valótlanúsága, a deunmék ismét azt vallották, az ifju meghalt. A pasa kiasatta tehát holttestét és sokan azt állították, hogy a hullán fojtogatás nyomai látszottak meg. Bárhogy álljon is a dolog, a dönmék nagy erőfeszítésébe került, míg valahogy magukat tisztázhatták.

Előfizetési felhívás.

Tisztelt előfizetőinket, kiknek előfizetése július hó végén lejár, szintugy azokat, kiknek előfizetése már elebb járt le, tisztelettel kérjük, méltóztassanak előfizetéseiket megújítani, hogy a lap szétküldésében fennakadás ne történjék.

Előfizetési árak:

Egész évre	8 frt — kr.
Fél évre	5 » — »
Negyed évre	2 » — »

Papok, tanítók és községi hivatalnokoknak:

Egész évre	7 frt — kr.
Fél évre	3 » 50 »
Negyed évre	1 » 75 »

Ujonnan belépő előfizetőknek megküldjük lord Beaconsfieldnek (D'Israeli)

A MESSIÁS

és Breier Eduárdnak

Az ó-budai bachur

czimű, lapunkban megjelent regényeit.

Az „Egyenlőség”

szerkesztősége és kiadóhivatala
Budapest, Józseftér 10.

H i r e k.

— A jeruzsálemi chacham-basi és a zsidók pártoskodása Magyarországon. Saul Jakab *Eljasar*, a Szentföld főrabbija tudvalevőleg levelet intézett a paksi orthodox főrabbihoz, később egyidejűleg az Izraeliták országos irodájához és az Orthodox közvetítő bizottsághoz, melyekben orthodox vezetőink által dogmaként hirdetett ama hamis tan ellen nyilatkozott, mely szerint orthodoxok és kongresszisták két különféle felekezetet képeznek, minélfogva a kettő soha, semmiképpen sem egyesülhet. Izrael és vallása ellen elkövetett nagy bűnnek mondotta a széthúzó törekvéseket. Izrael legszentebb záloga — ugymond — a béke és az egység és meghamisítja hitünket, ki éppen a hit nevében megrontja az egyetértést. *Egy* Izraelnek adta az Örökkévaló a Tórá, *egy* Izrael szóródott szét és — ezerszer fájdalom! — *egy* Izraelt üldöznek és zárnak ki. Hogy egyek vagyunk, arról meggyőzhetnek benneteket — irta — ha magatok nem tudjátok, ellenfeleitek.

A chacham-basi levelei igen kellemetlenül hatottak az orthodox vezetők táborában és mindjárt megjelenésükkor megírta *Viador* a »Zsidó Híradó«-ban, hogy a chacham-basi, »a világszerte elismert rabbinikus tekintély, a legrövidebb idő múlva vissza fogja vonni nyilatkozatát.« És két héttel később vissza is vonta. Megírtuk akkor ennek a visszavonásnak a történetét, mely hogy minden betűjében találó volt, mutatja az elkésve kezünkhez juttatott egy levél, melyet a chacham-basi a visszavonás után rabbi *Bloch* Mózeshez, a magyar országos rabbiképző-intézet nagyhirű elnökéhez intézett. Ugyancsak az orthodox vezetés közlönye azt írta ugyanis akkor, hogy Bloch rabbi táviratot küldött volna a chacham-basihoz, hogy vissza ne vonja a béke érdekében tett nyilatkozatát, de a chacham-basi mitsem adott arra az intésre, hanem, miután jobban informáltak, belátta tévedését és vezekelt. Erre vonatkozik a chacham-basi-nak a szemináriumi agg elnökhöz intézett levele, melyet hű fordításban (a héberből) ime közre adunk.

A nagy rabbinak, a bölcs aggastyánnak, Izrael méltó tanítójának, a szent tudomány fáklájának, rabbi Bloch Mózes Jehuda gáonnak Budapest székvárosban, építtessék Urunk városa.

Nagy fájdalmat okozott nékem a hír, hogy egy hirlap igaztalanul azt írta volna, hogy dicsőséged ellenére és boszantására irtam volna meg azt a második levelet, holott nyilvánvaló, hogy a dicsőséged levele, melyben arra szólítsz föl, hogy vissza ne vonjak semmit sem, mert az az igazság, mit első levelemben irtam, elkésve érkezett el hozzám. Még mielőtt megkaptam volna dicsőséged levelét, arra *kényszerítettek*, hogy megírjam azt a másodikat. Magyarország számos orthodox rabbiája jajkiáltó szót intézett hozzám. egy-szerre, melyben biztosítottak, hogy a béke és az egység érdekében küldött levelem még nagyobb háborút és széthúzást fog előidézni. Ha a békét akarom szolgálni, írjak egy másik levelet, az elsővel ellentéteset, amit aztán meg is irtam. Mert hisz czelom a béke. Az Örökkévaló a tanum, hogy a jót, népem üdvét és boldogságát akarom. Megrémültem, hogy az ellenkezőjét értem el annak, amit akartam. Mit tehettem volna, ki mozgó hegyek közé dugtam a fejemet, ki zajló örvénybe jutottam, mikor utat akartam egyengetni? Távolságon nagyon távol volt tőlem a gondolat, hogy dicsőségedet, kit oly nagyra tartok — mentsen Isten — megbántani akartam volna. Távolságon, távolságon legyen az tőlem.

A békeért most már csak Istenemhez fordulhatok imámban. Világsítsa meg az Ur a szemeket, nyissa meg az elzárt sziveket, hadd lássák és érezzék, hogy Izrael legnagyobb áldása a béke. Amen, ugy legyen, Amen.

Kesergő szívvel írja e szavakat a dicsőségedet áldó és tisztelő

Saul Jakab Eljasar,

a rabbik feje Jeruzsálem szent városában,
építették Urunk városa.

— **A sionista kongresszust,** mint irtuk, mégis megtartják az utópiák után nyargalászók. Münchenben nem lehetett, hát elmennék Baselbe. Határnapokul f. év augusztus hó 29., 30. és 31. napjait tüzték ki. A tárgysorron, a formaságokon kívül, 7 pont szerepel. A program ez: *Első nap:* A kongresszust megnyitja a korelnök. Üdvözlő beszéd, tartja *Herzl* Tivadar dr. A tisztikar megválasztása. Üdvözlő beszéd fölvétele. Tárgysor: A zsidók általános helyzete. Előadó *Nordau* Miksa. *A sionista program megállapítása.* Előadó: *Birnbaum* N. dr., *Farbstein* D. dr., A sionista szervezet. Előadó: *Bodenheimer* dr. A sionista tevékenység központosítása. *Nemzeti alap. Az eszme terjesztése.* — *Második nap:* *Palesztina kolonizációja.* Előadó *Schnirer* M. T. dr. Földszerzés. Új kolóniák alapítása. Telepesek kiképzése. Bevitel, kivitel. Kulturmunka. — *Harmadik nap. Héber irodalom.* Előadó: *Ehrenpreis* M. dr. A legközelebbi kongresszus helyének megállapítása és a vezetőség megválasztása. Bucusu és a határozatok összefoglalása. — A vezetőség a kongresszus egyes pontjaihoz beküldött munkákat is elfogad, amelyek *Kokesch* O. dr.-hoz (Bécs, I. Singerstrasse 25) intézendők. A kongresszus tagja csak az lehet, aki a sioneszme hívének vallja magát és akit ilyenek az előkészítő-bizottság elfogad. Jelenkezni aug. 15-ikéig lehet. A kongresszuson hallgatók is részt vehetnek, ha aug. 25-ikéig jelentkeznek.

— **Goldsmidt Levin tanár,** a berlini egyetemnek ez a kitünősége, f. hó 17-ikén hosszas szenvedés után elhunyt. Életéről rövidesen a következőket közölhetjük: Goldsmidt Levint 1860-ban a heidelbergi egyetemre jogtanárnak nevezték ki, 1870-ben meghívták a lipcei szövetségbíróvá tanácsosnak, amely bíróság később birodalmi főkereskedelmi törvényszék nevet nyert. 1875-ben a berlini egyetemre a kereskedelmi jog tanárául hívták meg és igazságügyi tanácsosi címet kapott. Ebben az állásban 20 évig maradt. Grünhut, a bécsi egyetemnek kereskedelmi és váltójog tanára, a »N. Fr. Presse«-ben többek közt így ír Goldsmidtről: »A legjelentékenyebb kereskedelmi jogtanár, akit a föld kerekén Thöl halála óta láttunk, a német jogtudományoknak herosza, a berlini egyetemnek ékessége.« »Goldsmidt jelentőségét röviden lehet meghatározni: Ő a jelenkor leguniverzálisabb jogásza volt.«

— **Jubileum.** Kovács Fülöp máv. felügyelő, a visszatérítési osztály vezetője Budapesten, most töltötte be az államvontaknál töltött szolgálati idejének harminczhatodik évét. Ezt az alkalmat tisztársai és személyzete arra használják föl, hogy megünnepeljék kartársukat és főnöküket, aki maga a megtestesült szerénység és munkaszeretet. Az ünneplés és ajándékkal való kedveskedés elől, aminek f. hó 24-én lesz a napja nem lehet kitérni, úgy mint a nyugalom elől, melyet a jubilans, bár a máv. szabályzata szerint teljes joga volna hozzá, nem akar igénybe venni. A dolog kicsit bajos is volna, mert Kovács Fülöp a tarifa-osztálynál szinte nélkülözhetlen és olyan szaktekintély, hogy ilyen irányu europai konferenciákon a máv. rendszeren ővele képviselteti magát.

— **Külföldi magyarok kitüntetés.** A király oroszországi útja nyomán most került sorra néhány kitüntetés. Ezek között találjuk a budapesti származású *Décsi*

Mór odesszai lakost, a magy földrajzi társaság tb. tagját, háztulajdonost és iparost, aki III. oszt. vaskoronarendet, *Murányi* Alfrédet, a magánkereskedelmi bank igazgatóját és *Freiwirth* Oszkárt, a Phönix biztosítótársaság vezérigazgatóját, szt.-pétervári lakosokat, akik a Ferencz József-rend lovagkeresztjét kapták.

— **Az indexen.** Rohlingnak, a hirhedt tudományos színű antiszemita agitátornak Talmud-Jude című könyve a pápai indexre került. Amint a római »Osservatore Romano«-ban közölt listában megolvasható, Rohlingnak, a prágai egyetem exegesis-tanárnak még két latin- és németnyelvű műve került a pápai indexre. Az indexre került könyvek katolikusok szemében tilos olvasmányok. Az antisemiták — a katolikusok is — mégis a Rohling könyvéből merítették tudományukat.

— **A nemezis.** Deckert páter védőjét, a kikeresztelkedett Löw Antal Miksa ügyvédet, hamar utólérté az ő sorsa. Ez az ur, aki, hogy szerepet játszasson, hitétől is — fogadása ellenére — hamarosan megvált, tényleg annyira vitte az antiszemita táborában, hogy szemetszurt. Keresztény-szocialista vezető volt. Ebben az állásban kezdett némelyeknek kellemetlenné lenni, minél fogva megindult a vita a fölött, hogy az antiszemita tulajdonképpen a vallás vagy a »faj« miatt nem akarják-e a zsidót bevenni. Schneider és Gregorig kezdtek a dolgot. A kikeresztelkedett Löwöt megtámadták a »Deutsches Volksblatt«-ban és a keresztény-szociális vasuti szövetkezet vezetésére alkalmatlannak nyilvánították. A vasutasok erre kapták magukat és Lueger dr.-tól, az antiszemita pápától kértek szakvéleményt, és Lueger kijelentette, hogy a keresztény-szociális vasutasok között csak akkor jelenik meg — ha Löw Antal Miksa dr., a vérvád és Deckert páter védője nem leszen jelen. Egy katolikus pap, Dittrich cooperátor, a »hithű« Löw Antal egykori tisztelője most így ír a Löw esetéről: »Az egyház tanításában, hogy a keresztiség által a zsidó tökéletes és teljesértékű katolikusává válik, nincs meg az a fölfogás, hogy az illető megszűnik a zsidó nép hozzátartozója is lenni. A keresztiség által a zsidóból éppen-séggel nem választatnak ki azok a sajátlagos tulajdonságok, amelyek az antiszemitizmust indokolják.« Vergani így bucsuztatja Löwöt: »Löwnek mindenkorra vége van.« Ime, ez a vérvádaskodó Deckert páter kitért zsidó védőjének a nemezise.

— **Egy esküdtszék igazmondása.** A lemergi Oberlandesgerichtnek érdekes esküdtszéki ítélet fölött kell most döntenie. A zloczowi esküdtszék ugyanis 1893. évi november 23-ikán 3 napi tárgyalás után *Heilpern* Dávid Salamont, ennek egy leányát és egy segédét hamis eskü miatt 8 szóval 4 ellenében vétkesnek mondotta ki, minél fogva őket az esküdtszék és pedig az apát két és fél, a leányt és segédét másfél évi börtönre ítélte. Itt következik azután a bökkenő. Az ítélet meghozatala után pár héttel az *esküdtsek* egy a védőhöz intézett levelükben kijelentették, hogy ők értelmetlen falusi ember létükre fölültek az esküdtszék elnökének, egy antiszemita érzelmű földbirtokosnak, aki őket, jobb meggyőződésük ellenére, rávette a vétkeség kimondására, még pedig úgy, hogy avval fenyegette meg őket, mikép ha a vétkeséget ki nem mondják, maguk is börtönnel sújtandó bünt követnek el.

— **A párisi Comité bienfaisance Israelite** most tette közzé évi jelentését, amely képet nyújt ezen egyesület magyarányu humanitárius működéséről. Az összes kiadások 469.354.35 frankra rugtak. Ebből a 220.000 frtnál nagyobb summából 600 szegény állandó havi segélyt, 1200 egyszeri nagyobb adományt és 20.000

kisebb adományt kapott. Ezenkívül kiadtak 49,470 kenyér-utalványt, 13,957 husutalványt, 52,134 fűszeranyagutalványt, télen pedig 3500 fűtőanyagutalványt; 2797 egyén bérsegélyt, 2072 család és 424 egyén macosz-segélyt kapott. Ruhával 225 egyént támogattak, az orvosszereket pedig 2511 helyett fizették ki. Az egyesület különösen a gyermekekre fordít nagy figyelmet, 537 gyermek egészen az ő ellátásában van. A levesosztó-intézetben az egyesület 523,000 adag levest adatott ki. A bevételek a kiadásokat csak 1768 frankkal multák fölül.

— **Egy palesztinai zsidó faluból.** *Beer-Tobiában* most érkezett el a buza és árpa aratásának ideje és két hét óta vidám élet s szorgos munkálkodás folyik, hogy betakaríthatják a földmivelők az életet, ebben a faluban most elsőízben. Éjjel-nappal folyik a munka és héber énekek danája mellett, amelyek Sionról szólnak és a földmives munkát dicsőítik, szorgoskodik sok munkás kéz. Itt ifju telepesek indítják a magas aranykalászos gabonatengernek az aratógépet, míg amott idősebb társaik kaszával vágják a kevésbé magvas és sűrű rendeket. Ott, ahol mult évben is buzát vetettek, kevésbé dús az aratás, egyebütt azonban bőven osztja majd a sűrű kalász az áldást. Az idej aratás azonban mindenestre örvendetes bizonyosság, hogy az elkövetkező esztendőben is jó eredményre számíthatnak. A cséplés künn történik a földeken és örül az ember lelke, ha látja, hogy a telepesek még éjjel sem akarnak megválni munkájuk gyümölcsétől s ott alusznak a kepék vagy asztagok mellett. Mostanában, hogy érésnek indult a dinnye, egy-egy ifju telepesnek mindig künn kell aludni a földeken, hogy elűzze a sakalokat, amelyek az érni kezdő dinnyéket nagyon szeretik. Sok telepes kísérletet tett különböző terménnyel és a kísérlet sikerült. A beer-tobiai telepesek az intézőségtől zsidó tanítót kértek gyermekeiknek, s kérésüket a sátoros ünnepek után teljesítik is. Egy oroszországi zsidó tanító hatvan héber könyvet ajándékozott az ifjuságnak s így megvetette az alapját egy alkalmas iskolai könyvtárnak. Az iskolának a jelenben 23 tanulója van, 14 leány és 9 fiu, akiket Krischevszky, a jeruzsálemi zsidó szegényorvos fivére tanít, aki tán véglegesen itt fog maradni. A gyermekek már most is bensőségeltjes szeretettel csüggenek az új tanítón s rövid idő multán remélhető, hogy a különböző népdialektusokat kiszorítja a tiszta héber.

— **Héber betűs arab lap.** Alexandriában héber betűs arab lapot adnak ki majd a napokban, mely a zsidóságot érdeklő dolgokról ad hetenkint számot. Foglalkozni fog különösen a palesztinai zsidó koloniák helyzetével.

— **Zsidó telepek Besszarabiában.** A »Kivlanin« arról értesül, hogy Besszarabiában öt új zsidó koloniat akarnak alapítani. Már ki is van választva az 50 család, akik elsőként fognak ott letelepedni s különösen tejjgazdasággal fognak foglalkozni.

— **Halálozás.** Abauj-Szántóból jelentik, hogy ott Teitelbaum Salamonné jobblétre szenderült. A megboldogult, miként férje is, a környék jötevői között előkelő helyet vivott ki magának és nemcsak a szegények szeretetében emelkedett magasra, hanem az egész város polgárságának tiszteletében is. A temetés ritka nagy részvétellel ment végbe. A gyászoló férj a temetés után a város valamennyi jótékony egyesületénél alapítványokat tett neje nevére és a szegények között is — felekezeti különbség nélkül — nagyobb összeget osztott szét.

— **Kitüntetett akadémiai növendék.** A bécsi képzőművészeti akadémia legutóbbi ülésén *Krausz Vilmos*

nyitrai illetőségű festőnövendéknek egy Königsvater díjat ítélte oda.

— **Sportgyőző.** A testi erőt, mert a lovagkorban nem igen szerepelhetett, rendszeren kitagadják a zsidóból. A testi gyöngeség és az ügyesség hiánya a zsidónál mint »faji« jelleg szerepel, ámbátor az új idők, mikor a zsidónak is módjában áll erejét másokéval összemérni, már számos czáfolatot nyújtottak. Most is itt fekszik egy előttünk. Az »I. Wiener Amateur Schwimmklub« Ab-baziában uszóversenyt rendezett, amelyen magyar részről hárman vettek részt. Közöttük *Sugár Elemér* is, aki többi magyar társainak nimbusát még növelte. *Sugár* egymaga 3 versenyt nyert meg s ugyanakkor három világrekordot is állított föl.

— **Zsidó szanatórium Svájcban.** Davos svájci fürdőhely igen alkalmas mell- és tüdőbetegek gyógyítására. Ez okból évek óta igen sok zsidó látogatója is van, akiket azonban — főképpen ha vallásosabbak voltak — nem lehetett elhelyezni és különösen a svájci felekezeti viszonyok miatt a szegényebb zsidók voltak nagyon megakadva. Hogy ezen a bajon segítsenek, *Hirsch A.* ottani lakos kezdeményezésére, zsidó szanatóriumot építettek, mely az idén ősszel (Davos télen is használható) megnyílik. Az építkezések 250.000 frankba kerültek, mely összeghez a vagyonosabb zsidóság nemcsak Svájcban, de az egész kontinensről elküldte a maga adományait.

— **Kitüntetés.** *Gruber József dr.-nak*, a bécsi egyetem fülgógyászati tanárának, Ő felsége a vaskorona-rend III. oszt. jelvényét adományozta.

— **Jótékony hagyományok.** *Fischl Gusztáv* egy bécsi bankház tulajdonosa, aki mostanában halt meg, mint fölbontott végrendeletéből kitűnt, különböző, és pedig jórészt nem zsidó, jótékony czélokra 7000 frtot hagyományozott.

— **Egy rabbi panasza.** *Dr. Kohn Ármin*, szigetvári és barcsi rabbi, a következő panaszos levelet küldötte be hozzánk közlés végett:

»Kilencz év óta működöm itt a szigetvári hitközségben, melyhez Barcs egy ideig mint fiókhitközség tartozott. Mintegy 6 év előtt e viszony annyiban megváltozott, hogy Barcs külön anyakönyvi kerületté alakult és önálló hitközség lett. A vallás- és közoktatásügyi miniszter akkor abból az elvből kiindulva, hogy az anyakönyvvezető rabbi jogai csorhát nem szenvedhetnek, kivételesen megengedte, hogy a barcsi hitközség engem biztasson meg külön anyakönyve vezetésével.

Igy alakult Barcs anyahitközséggé és képezett Szigetvár anyahitközséggel együtt két testvérhitközséget, melyek a rabbiság tekintetében egyenlő jogokkal bírnak, melyek tehát az én működésemet minden irányban, úgy anyakönyvvezetői, mint lelkészi minőségemben egyenlőképen igénybe vehetik.

Megjegyzem, hogy megyei határozat folytán a barcsi hitközség 5 éven át 250 frttal járult hozzá a szigetvári költségvetés fedezéséhez, azonfelül a barcsiaktól nekem megszavazott 200 frt tiszteletdíj a vallás- és közokt. miniszter döntése folytán a szigetvári hitközségé volt.

Mult évben megszűnt a 250 frtos összegnek fizetése és a megye határozata folytán Barcs nem tartozik többet fizetni a közös rabbi fizetéséhez.

Barcs hitközsége, melynek több mint száz zsidó családja van, közöttük sok jómódu, 200 frtért veszi igénybe mindazt, miért a szigetvári hitközség 1200 frtot fizet alulirt rabbinak. Kétszáz, mondd kétszáz forintért követeli a szigetvári községgel a teljes egyenrangúságot a rabbiság tekintetében.

Őszintén megvallom, fáj a szívem, midőn látom, hogy a szigetvári hitközség mely nagy költségvetését amugy is csak nehezen és áldozatok árán tudja fedezni, maga kénytelen évi fizetésemet kiszolgáltatni. Hát ez a jog? Ez az igazság?

A gazdag barcsiak ugyyszólva ingyen rendelkeznek a pappal. Ez tovább így nem mehet, a jog, a méltányosság megkívánja, hogy rabbi- fizetésemet mindkét község egyenlőképen ossza meg egymásközt. Magam sem lehetek hajlandó 200 forintokért a rabbiteendőket és felekezeti népiskola felügyeletét végezni. Valóban megfoghatatlan valami, hogy egy hitközség, mely iskolát tart fenn három tanerővel, hol két hitk. hivatalnok működik, hol a zsidó lakosság folyton szaporodik, 200 forinttal honorálja első tisztviselőjét, papját! Csodálom is, hogy nem jutott a barcsi intelligens zsidóknak maguktól eszükbe, hogy a szigetvári hitközség nincs abban a helyzetben, hogy az ő anyakönyvvezető rabbi-jukat is fizesse. Hiszen valami hallatlan az, hogy egy előkelő hitközségben működő rabbi 200 forinttal volna megfizetve.

Szigetvár, 1897. július hó.

Dr. Kohn Ármin,

szigetvári és barcsi rabbi.

— **30 éves tanítói szolgálat** Altmann József, a gyulafehérvári izr. népiskola tanítója, kinek az intézet új alakítása körül oly sok érdemei vannak, szerényen ülte meg tanítói működésének 30 éves jubileumát. Az iskolaszék ügybuzgó elnöke dr. Deutsch Mór csak későn tudta meg a szerény tanító által elhallgatott tény, miért is csak a legközelebb lefolyt évfizgákon gratulálhatta kellőképpen az érdemdu paedagogust, akinek működését a kormány is már többször kitüntetésre és elismerésre méltónak találta.

— **A nagyváradi izr. komaegyesület ifj. Ullmann Izidor** elnöklete alatt f. hó 18-án tartotta évi közgyűlését mely alkalommal bemutatták az évi számadásokat és megejtették a választásokat. Elnök ismét ifj. Ullmann Izidor, alelnök Zucker József, pénztáros Leitner Lajos és ellenőr Benedek Dávid lett. A közgyűlés határozatából a hitközség tagjaihoz fölhívást intéznek, hogy a szép czélu egyesület tagjainak létszámát szaporítsák.

— **Emlékfüzet.** A gyulai hitközség szent egylete, mint annak idején megirtuk, f. év márczius hó 11-ikén ünnepelte főnnállásának 50 éves jubileumát. Erről a jubileumról most egy csinosan kiállított füzet jelent meg, melybe az ünnepély történetét ismertő csinos előszót Weisz Mór a rendező-bizottság elnöke irt. Megvan azután a füzetben *Kecskeméti Ármin* dr. rabbijelöltnek pompás ünnepi és *Berényi Ármin* dr. hitközségi és chevra-kadisa elnöknek emelkedett szellemű diszközgyűlés megnyitó beszéde.

— **A rókázó.** Uram, uram, Arje Leb Groszberg uram! szállok az urnak. Volt önnek egy rokona, vagy tán nékem volt a rokonom, vagy tán egyikünknek sem, vagy mind a kettőnknek, mondjuk, hogy mind a kettőnknek. Ez a mi rokonunk falusi szegény ember volt, ki csak ritkán lakott jól és még ritkábban finom étellel. Egyszer a mi rokonunk teljes 24 óráig szándékosan nem evett, mert a rá következő napra lakodalom volt kiírva a falu koczinja (leggazdagabb embere) házánál. A mi rokonunk erre a lakodalmi lakomára őrizte meg a gyomrát, mert, — hisz tudja a szép zsidó szokást faluhelyt, — ilyen mulatságra a legelőkelőbb is a legszegényebbet is meghívja de lett reggel és lett este és rokonunkat még mindig nem invitálták, pedig a lakoma rég megkezdődött. Mi volt mit tennie; előkerestette a szombati sóletmaredéket és evett mig csak a tálban volt, a tálban pedig sok volt. Jólakva, nagyot foháskodva szegény lefeküdt. De aligvolt ágyában zörgetnek az ablakon. A koczintól jöttek, sőt mi több: maga a koczin jött a szegény hitrokonért.

»Édes reb Zorach, — szolt — bocsásson meg, magaró megfeledkeztem, de hogy észrevettem, hogy hiányzik magam jöttem el érte.« Rokonunk okos ember volt, nem kérte hát magát soká; elment és evett, mintha csak két gyomra volna. De ami egy, az csak egy. A gyomor tiltakozott a túlterher ellen és kilökte, mit ráerőszakoltak; a mi rokonunk szóval rókázni kezdett. A szeretetreméltó koczin kivezette a szegény embert és mig rókázott, maga fogta a fejét. De jött, aminek jönnie kellett. A finom ételekkel kifelé kívánczozott a sóletbab is, a zsiros kugli, sőt az alapul bevett hagymás-tojás is. De ez aztán már nem tetszett a koczinak. »Nem haragudtam, — szolt — mig azt rókáztad, mit nálam ettél, de az ördög vigyázzon rád, mikor a magad ételed okádod.«

Kedves szerkesztő-kollegám! Mig ön a »Jüdische Allgemeine Zeitung«-ban az »Egyenlőség« hireit adta ki, hagnján! Nem törődtem vele, hogy eredetiekként jelennek meg lapjában. Legyen, gondoltam; hisz az »Egyenlőség« gazdag lakodalmi asztaláról szedte. De ön most már az »Egyenlőség« hireibe az ön saját sóletbabját is belevegyíti. Az ördög nézze ezt nyugodtan. Átveszi hireimet, miket »önnek irtak« és fölereszti azokat vagdalt hagymás tojással, zsiros kuglival: ez nem járja, édes Groszberg ur. Közölje hireimet, mint az önéit, nem bánom, de a három napos sóletot tartsa távol tőlük, ezt külön, otthon rókázza ki.

Sz. M.

* **Megjelent a sakkjáték legújabb nagy kézikönyve.** *Alapos és számottevő* szakmunka ez, melyet a világhírű Bilguer, Morphy és a legkiválóbb szerzők nyomán megirtak *Alantisz* Viktor és *Rozsnyai* Károly. Pompás kiállítású, 360 ábrával ékesített, 368 oldalra terjedő diszes kötet. Minden tekintetben kimerítően tárgyalja a sakkozást a kezdő játéktól a *legmagasabb fokig*. És tényleg a »fölsőbb sakk«-ot még semmiféle müben ily alapossággal és oly bőven nem tárgyalták, mint e derék, a kiadó áldozatkészségét bizonyító müben. *A kezdő játékos* megtalálja világosan és *magántanulásra legalkalmasabban* az általános fogalmak magyarázatát, az összes *nyílt és zárt játékmegnyitásokat*, az összes *cseljátszmákat* (gambit) és azok elméletét és a *közép- és végjátékokat* igen sok változatban.

Az előhaladott játékos pedig, aki a legmagasabb fokig élvezni akarja a sakkozás elméletét és gyakorlatát, az valóságos rajongással fogadja majd e müvet. Mig a külföldön drága árakon külön árulják a mesterjátszmák és a föladványok (problemák) gyűjteményét, addig ez egy-egy kötetre valót tartalmaz, t. i. 250 mesterjátszmát (köztük a millenáris és a moszkvai sakkverseny játszmáit), 150 föladványt és a föladvány megalkotásának és megoldásának elméletét és gyakorlatát. A sakkozás története pedig oly kimerítő, hogy ritkítja párját sok érdekes adattal, kronológiával, jeles sakk mesterek névsorával, Kempelen báró sakkautomatájával, a ströbecki játék. Az igen sok újdonság mellett van olyan is, mely eddig magyarban sehol említve sem volt: *A Tamerlan-féle körsakkjáték. A sakkozás gondolkodástanának módszere, Wekerle László* dr. nyomán. Végül *a sakkozás arany-szabályai: a cseljátékok elrendezésére, a jó hadállás és roham kivételére és a sakkbábok legczélyszerűbb alkalmazhatóságát illetőleg.*

A könyv nagyságos *K. Jónás* Ödön urnak, a sakkör t. elnökének van ajánlva és igazán hiányt pótló mü a magyar irodalomban, mert valóságos encyclopédiája a sakknak és fölötte olcsó, terjedelmét tekintve; füzve 2 frt, remek diszkötésben 2 frt 50 kr.

Megjelent *Rozsnyai Károly* kiadásában *Budapesten, Múzeum-köru*t 15.

Melleklet 30 - Missing